

מבחן סימנים קד, קד, קח, קכב

1. א. בישראל גוי בכליו [באופן שאין חשש של בישולי עכו"ם], האם יכול ישראל לאכול מתבשיל זה לכתחילה, והאם בעל נפש יחמיר על עצמו. ומה הדין כשהגוי אומר שהכלי בן יומו. ב. אפה גוי פת עם איסור, האם יכול ישראל לאכול לכתחילה פת זו ומדוע.

תשובה: א. יכול לאכול לכתחילה מדין ס"ס, שמא לא השתמש בו היום ואת"ל שהשתמש בו היום שמא המאכל פוגם. וכל מה שכתב שו"ע קכ"ב ס"ו שבעל נפש יחמיר ע"ע היינו באופן שאומר לגוי לעשות לו אך אם עשה הגוי מעצמו מותר לכתחילה. ואם גוי אומר שהכלי ב"י לדעת מהרש"ל יש להאמינו ואילו לדעת הט"ז סק"ד אין להאמינו אא"כ מסיח לפי תומו. ב. כתב הרמ"א בסי"ק"ח ס"א לאסור לכתחילה פת זו¹, וביאר הפמ"ג ב' אופנים מה שונה דין פת מדין תבשיל בכלי של גוי. 1. חוששים לכתחילה שריחא מילתא היא, מה שאין כן לענין נטל"פ. 2. על הלחם יחיה האדם ולכן החמירו טפי מתבשיל.

2. מה הדין באופנים הבאים [יש להתייחס רק לדין ריחא ולא לדין זיעה]: א. אפה בורקס חלבי עם בשר. ב. מאפיית מצות שאפו בה בפסח ונכנס לתוך התנור בטעות בצק חמץ, ונאפה ביחד עם 200 מצות כשרות. ג. צלי שחוטה עם נבלה תנור קטן וסתום לגמרי. ד. צלי שחוטה עם נבלה תחת מחבת.

תשובה: א. הבורקס מכוסה ואין בזה דין ריחא כמבואר שו"ע ס"א. אמנם כתב הש"ך סק"י להחמיר לכתחילה וע"פ ביאור הדגמ"ר שם יש להחמיר לכתחילה גם בזה. אמנם להבנת הרעק"א שם אין לחוש לכתחילה כלל. ורק בדבר חריף יש לחוש לכתחילה. ב. ב' דעות ברמ"א [קח, א] האם יש לחוש בזה לריחא והשאלה האם יש משהו בריחא וממילא יאסור בחמץ בפסח. והכריע הרמ"א להקל בהפס"מ, ולדעת מג"א תמ"ז סק"ד איירי דוקא בתנור פתוח קצת. ואילו לדעת הכרתי איירי אף בתנור סתום לגמרי. ובמשנ"ב ס"י תמ"ז סק"ג פסק לכתחילה כדעת המג"א ובמקום שמחת יו"ט או הפס"מ היקל כדעת הכרתי. ג. נחלקו בזה הראשונים, לדעת האו"ה אף לוי אסור בזה ולכן אסור אף בדיעבד. ואילו לדעת הרי"ף [וכן לדעת התוס' בע"ז סו:; עיין בהגר"א אות טו] התיר לוי אף בזה בדיעבד. ולדינא הכריע הרמ"א² להקל במקום הפסד מרובה [עיין ש"ך סק"ח]. ד. כתב הרמ"א להחמיר בזה אפי' בהפס"מ, ולמרות שבתנור קטן וסתום התיר הרמ"א במקום הפס"מ. הכא אסור. וביאר החזו"א [סי' לה] שהוא למגדר מילתא בעלמא.

3. א. חתך בצל בסכין בשרי שאינו ב"י, והכין עם בצל זה פשטידת בצל, האם מותר לו לאפות הפשטידה בתנור חלבי שאינו ב"י. ב. חתך בצל בסכין בשרי שאינו ב"י, וחתכו בכלנדר פרווה, האם הבלנדר נהיה בשרי.

תשובה: א. הבלל הינו בשרי, ולהשים דבר בשרי בתנור שאינו ב"י, יש לאסור לכתחילה לעשות כן מצד חשש זיעה של שני התבשילים אך בדיעבד אין המאכל נאסר. ב. תליא במחלוקת המג"א ואבן העזר [וש"ך קכב סק"א ונקוה"כ שם] האם בצל נחשב לבשרי ממש ולכן הבלנדר נהיה בשרי מהבצל הבשרי, או שמא נחשב רק לטעם ראשון של בשר [ולא טעם שני] וכאשר חותך אותו פעם שניה קיבל הבלנדר טעם שני ותו לא. ולהלכה, לכתחילה לא יעשה כן, ואם עשה אין הבלנדר נהיה בשרי.

4. הכין תה, ואחר שגמר להכין מצא בכוס זבוב, וודאי יש פי' ס' כנגד הזבוב. האם יכול להוציא הזבוב ולשתות את התה. [רשות: ומה יהיה הדין בשבת כשאין לו מים חמים אחרים]. תשובה: כתב הרמ"א ס"י ק"ד ס"ב שאם עירו שומן רותח לתוך כלי ומצאו בו עכבר ויש ספק שמא היה העכבר מתחילה שם, יש לאסור הכל אף שיש ס' כנגד העכבר דתולים שכל השומן נגע בעכבר כאשר עירה השומן לתוכו. ולפ"ז ה"ה יש לחוש בזבוב בכוס תה לחשש זה. אלא שפסקו השו"ע [קד, ג] והרמ"א [קז, ב] שטעמו של הזבוב פוגם, ורק בעכבר חשש הרמ"א בשאר משקים שלא פוגם, וממילא לכאורה אין לאסור את התה. אלא שאכתי יש לעיין מתרי אנפי. 1. הש"ך ס"ס ק"ז הביא דעת מהרש"ל שרק עכבר פוגם כמבואר בגמ' אך זבובים אינם פוגמים וכתב הפמ"ג שם שאף שאין פוסקים כהש"ך

¹ אף שבד"מ ובב"י חלקו על דעת מהר"י מולין והתירו לכתחילה, בכל זאת פסק הרמ"א כדעת מהר"י מולין.
² בבהגר"א אות כ' נראה שהבין בדעת הרמ"א שפסק להקל בהפסד מרובה כי הסתמך על דעת הרי"ף. ואילו החזו"א ס' לה ביאר כוונתו שהסמך על דעת התוס' בע"ז ולא על דעת הרי"ף. עיי"ש טעמו.

מ"מ המחמיר תע"ב. 2. כתב הרעק"א ס"ס ק"ד שלדעת הט"ז שפסק כמהרש"ל שעכבר אינו פוגם ורק בג' משקים פוגם, ודין זבוב נלמד מעכבר, וא"כ גם זבוב פוגם רק בג' משקים ותו לא. ואף שהרעק"א כתב לבאר מדוע בכל זאת זבוב יפגום, מ"מ נשאר בצ"ע למעשה עיי"ש. וא"כ הרוצה לחוש לדברים אלו לכתחילה לא ישתה תה זה.

רשות: כתב הפמ"ג שאף בשומן בעכבר יש לאסור רק מדין חנ"נ בשאר איסורים, דבלא דין חנ"נ הכל שרי כי יש ס' כנגד האיסור עיי"ש. וא"כ בלח בלח שאפשר להקל בחנ"נ בהפס"מ או צורך שבת- יש להקל בנוסף לכל מה שכתבנו לעיל.

5. ראובן קנה פיצוחים חיים לשבת וקלה אותם בעצמו בתנורו הביתי, אך כאשר הוציאם מהתנור ראה שיש פרפר בתבנית ביחד עם כל הפיצוחים. מה דין הפיצוחים.

תשובה: הנה, אף אם נבוא לדון מדין ריחא וזיעה ונאמר שיש כאן ריחא כי אינם כחושים וכן יש כאן זיעה. עדיין יש לדון להתיר היות והפרפר פגום ואין אוסר בטעמו את האוכל. ואף שכתב הש"ך ס"ס ק"ז לחוש לדעות הסוברות שרק עכבר פוגם ולא זבובים ויתושים. מ"מ כתב הפמ"ג שאין לחוש לזה והחמיר תע"ב. והכא נראה שאין לחוש כלל משום: א. מסתבר ששניהם כחושים. ב. יש ס' כנגד הפרפר ובריחא כתב הרמ"א להקל בהפס"מ כשיש ס' כנגד האיסור. והכא צורך שבת הוא.

6. אשה בשלה אורז, ואחר שהריקה אותו לקערה שמה לב שהיה באורז חגב [והוציאה אותו], ואנו איננו בקיאים בסימני חגבים. כתוב בקצרה את ג' שיטות הראשונים בזה, וכיצד קיי"ל להלכה.

תשובה: הנה, ודאי יש לדון את החגב לאיסור שאינו פוגם, שהרי יש כאלו האוכלים אותו אלא שלדידן אסור. וא"כ באנו לדון מצד המבואר בסי"ק"ז ס"א. ויש בזה ג' דעות בראשונים: דעת סמ"ג- הכל אסור. דעת ר' ברוך- מותר, וכן דעת הר"ש אך מטעם אחר. וביאור השיטות: דעת סמ"ג- חושש שמא נשאר החגב בכ"ר עם האורז ולא היה ס' כנגדו ואסר הכל, ואח"כ שעירה לכלי שני אסר האורז שנאסר את שאר האורז. והטעם שאוסר משום שסובר שאף כלי שני מבליע ומפליט או שסובר שגוש מבשל, אלא שיש להוסיף שלפ"ז סובר הסמ"ג ג"כ שבלוע יוצא בלא רוטב. ואפשרות נוספת, היות שמערה הדגים עם מים מכ"ר לכ"ש- עירווי אסור. אלא שלפ"ז יש לדון שאוסר העירווי רק כ"ק. והארכנו בזה במק"א. דעת ר' ברוך- לא סובר את ג' הטעמים שכתבנו לעיל ע"פ בסמ"ג וממילא סובר שהאורז ניתן ע"י ביטול ברוב של יבש ביבש. ודעת הר"ש להתיר משום שסומכים שהאיסור תמיד היה היכן שהיה ס' כנגדו וממילא לא אסר החגב את האורז כלל. ועוד כתב הת"ח להתיר משום שמב"מ תולים בספק דרבנן להתיר בנשפך, ועוד שהיות והכל עתיד להצטרף דנים את הכל כמצורף ואין כאן חנ"נ כלל. ולדינא פסק הרמ"א להקל כדעת הר"ש [היכא שכבר נעשה]. והט"ז פסק כדעת ר' ברוך, וכאשר יש מים עם האורז ואין ס' בקערה כנגד המים שהיו עם האורז בכ"ר יש לאסור. והש"ך כתב ביאור אחר למחלוקת הראשונים ואינו ענין לכאן.

7. השאיל כלי לגוי והחזיר לו הגוי אחר מעל"ע את הכלי, מה דין הכלי [לא האוכל] ומדוע.

תשובה: בשו"ע קכ"ב ס"ט כתב להזהר להניח כלי בבית הגוי שמא ישתמש בהם. ובסעיף י' כתב שאם הניח וחזר הכלי נקי יש לחוש שמא הדיחו הגוי בחמין עם כלי איסור. ודייק הפר"ח שאילולי זה אין לחוש לאיסור הכלי, והכלי מותר. אמנם בפוסקים מבואר שיש כמה ספקות לדון בכלי זה. 1. האם השתמש בכלי תוך מעל"ע. 2. האם השתמש במאכל שהוא פוגם. 3. ספק אם השתמש כלל. ובשתי הפסקות הראשונות אין הם סיבה להתיר הכלי כי אם הכלי אינו בן יומו או קיבל טעם פגום צריך הגעלה, ורק מכח הספק השלישי יש להתיר הכלי בלא הגעלה, אלא שאין ספק אחד מספיק ככל ספיקא דאור' לחומרא. אלא שבמקרה דידן היות ואנו תולים שהכלי אינו ב"י א"כ האיסור הבלוע בו הוא רק דרבנן, וכאשר יש לנו ספק אם השתמש או לא הוי ספיקא דרבנן לקולא ואין הכלי צריך הגעלה. וכן פסקו הרמ"א והש"ך. אמנם הט"ז מחמיר בדבר ומצריך תמיד הגעלה, היות ולשיטתו אין ספק כלל אם נשתמש או לא אלא ודאי נשתמש.

8. במטבח בית מלון שם המשגיח לב שנכנס לתוך סיר המרק הענק שרץ גדול שודאי בטל בס', אלא שכעת קשה למוצאו, ושאלתו בפיו, האם מותר המרק באכילה- כתוב תשובה מנומקת.

תשובה: עיין סוגיה ע"ז ס"ח: 'ההוא עכברא דנפל לחביתא וכו'. ומבואר שם [סט.]. שעכבר הגם שפוגם את המאכל, באופן שנמרט לתוך המאכל - נאסר המאכל. וביאר רש"י שם שהיות והעכבר טומאתו בכעדשה גם איסורו בכעדשה ולכן החמירו בו שלא יתבטל. וכוונתו שלא יתבטל אף שיש ס' כנגדו כמבואר בסוגיה שם ודנו הפוסקים מדוע שלא יתבטל ומה שונה משאר איסורים שבטלים בס'. וביאור בכמה אופנים: א. האו"ה [לב, ט-י] העמיד שאירי במשקה שניתן להפריד האיסור ממנו והוי כדשיל"מ [ולא ממש, הואיל והאיסור עצמו לא יהיה היתר ועוד שהוי מין באינו מינו] וכן חמור העכבר שאיסורו כעדשה ודומה לדין בריה [ולא ממש בריה שהרי אינו שלם] ומפני צירוף ב' הסיבות יש להתיר, עיין הגהת רמ"א על או"ה שם. ב. הש"ך [סק"ג, ובנקוה"כ] ביאר, שלמרות שאין האיסור ניכר וא"א להפרידו והיה לו להתבטל, מ"מ היות וח' שרצים איסורם כעדשה החמירו בהם חז"ל כדין בריה שלא בטלה, ואין זה דין בריה הכללי שהרי אין השרץ שלם. וסיבת הגזרה שחששו שמא יאכל כל החתיכה ויבוא לירי

איסור תורה. ועכ"פ בין לדעת הש"ך ובין לדעת או"ה דין זה נאמר רק על ח' שרצים ולא על שאר שרצים. וכן פסקו הרמ"א והב"ח. ג. הט"ז והפרישה והפר"ח סוברים, שכוונת הגמ' שהיות וניכר העכבר לכן לא בטל, ודין זה אינו רק בעכבר אלא בכל האיסורים שבתורה כשהם ניכרים אינם בטלים. ובדעת הרשב"א חידש הט"ז שאם האיסור מעורב באופן שאין יכול להפרידו ואין חשש שיאכל האיסור לבדו אלא רק עם תערובתו- בטל האיסור. וחולק הט"ז דברי הש"ך שיש כאן חידוש של דין בריה. וכתב החזו"א סי' ל' סק"ג שנראה מדברי הש"ך שבשאר איסורים אף אם ירגיש האיסור בפיו או בידו, היות ואין ניכר בעודו בתערובת- בטל האיסור, והחומרא בעכבר שאף שלא ניכר כלל יש לאסור שמא יפגשוהו ויעבור על איסור תורה. ובט"ז ביאר החזו"א שאף אם אינו ניכר בתערובת אך יהיה ניכר כשיפגשוהו בפיו- לא נחשב לתערובת ולא בטל. והעולה לדין, שאם שרץ זה היה מח' שרצים לדעת הש"ך יש לאסור המרק. ואם שרץ אינו מח' שרצים, תלוי אם ניכר בתערובת או לא. והגדרת ניכר כתב החזו"א במקו"א שאף כשיש לטרוח הרבה כדי למצוא נחשב לניכר ולא בטל. אלא שאין מורים כן הגרש"ז והגר"ש"א.

9. א. האם מותר להריח חמץ בפסח- כתוב תשובה מנומקת. ב. נוהגים ביו"כ להריח בשמים כדי להשלים למאה ברכות. האם יכול להריח תבלין פלפל שחור לצורך זה. תשובה: א. בגמ' ע"ז יב: מבואר שורד של ע"ז אסור להריח. וכתבו התוס' שם שאף למ"ד ריחא לאו מילתא אסור להריח משום שעיקרו לריח, ועוד שהיות ואין מזיקו אסור להריחו. ולפ"ז להריח חמץ יהיה תליא בבי' התירוצים. והנה, השו"ע קח ס"ז כתב הלכה זו שאין להריח בשמים של ע"ז, ולא כתב טעמו. ובש"ך סקכ"ז הסיק שטעם השו"ע משום שאין מזיקו, וכל דבר שנהנה מהריח ואין מזיקו ואסור בהנאה- אסור להריחו [אלא שנראה שכתב הש"ך כן רק בע"ז שאסור אף שלא כדרך הנאתו, אמנם בבהגר"א נראה שאסר בכל אופן ולא רק בע"ז]. ולפ"ז יש לאסור להריח חמץ בפסח. כמו"כ כתב הרמ"א ס"ה שיי"נ שזילף אותו אסור להריחו, ולמרות שאין הי"נ נעשה עיקרו להריח ובכל זאת אסור הרמ"א³. גם בבאור הלכה סי' תמ"ג הביא שיש אוסרים להריח חמץ בפסח, ועיי"ש מה שכתב בזה. ב. נחלקו הט"ז והש"ך האם פלפל כשר לבשמים, לדעת הט"ז כשר ולדעת הש"ך בנקוה"כ אינו ראוי לבשמים. ועיין משנ"ב תצו סק"א שהסיק שפלפל אנגלי יכול לברך עליו, אבל פלפל סתם לא יברך עליו.

10. מחבת רותחת שתחת האש וטרם הניח בה דבר מאכל, ורואה זבוב על המחבת. האם המחבת צריכה הגעלה.

תשובה: היות שזבוב טעמו פוגם כנ"ל, ממילא אין המחבת נאסרת ואינה צריכה הגעלה. וכן מוכח מדברי הב"י ס"ס ק"ז במה שכתב הטור שאם הוציא זבוב עם כף הכף נאסר כנגד הזבוב, וכתב הב"י שלסוברים שזבוב פוגם אין איסור להחזיר הכף. וכ"כ הרמ"א שרק בדג טמא שמושבח הוא יש איסור להחזיר את הכף, אבל בזבוב משמע שאין איסור.

³ הן אמת שכתב הגר"א אות כ' שלדעת הרי"ף יהיה מותר לזלף יי"נ כדי להריח, ולשיטתו ה"ה שיהיה מותר להריח חמץ. אבל כבר חלק עליו החזו"א סי' לה עיי"ש.